

การออกแบบเลขนศิลป์สิ่งแวดล้อมสำหรับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย *

Environmental Graphic Design for Agrotourism in Thailand

ชยน์นัต ชุติกาโม **

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาและออกแบบเลขนศิลป์สิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย กรณีศึกษา : เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย มีแนวโน้มจะเพิ่มพูนความสำคัญมากขึ้นเรื่อยๆ เพราะประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม มีทรัพยากรอย่างสมบูรณ์ ปัญหาที่พบได้บ่อยขณะเดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้แก่ ความไม่เพียงพอของป้ายต่างๆ ความไม่ชัดเจนในการสื่อความหมายและขาดองค์ประกอบที่สำคัญคือ ระบบป้ายสัญลักษณ์แนะนำสถานที่

แนวทางการศึกษาหาารูปแบบของเลขนศิลป์สิ่งแวดล้อม ระบบป้ายสัญลักษณ์สถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีวิธีการวิจัยโดยการศึกษาค้นคว้าเก็บรวบรวมข้อมูลภาคเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลภาคสนามโดยการใช้แบบสอบถามนักท่องเที่ยว แล้วทำการออกแบบสรุปผล ตลอดจนได้มีการประเมินผลงานออกแบบจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบและผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาผลงานให้มีความสมบูรณ์

ผลงานวิจัยสามารถสรุปออกมาเป็นผลงานออกแบบได้ดังนี้ ชุดระบบป้ายสัญลักษณ์สถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร 1 ชุด ซึ่งประกอบด้วย 1. สัญลักษณ์ภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 2. สัญลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตร 3. ป้ายบอกทิศทาง 4. ป้ายแผนที่ 5. ป้ายบอกรายละเอียด 6. ป้ายประดับตกแต่ง 7. ป้ายบอกตำแหน่งสถานที่ โดยทั้งหมดมีความสวยงาม สอดคล้องกลมกลืนและสื่อความหมายเป็นที่เข้าใจง่ายแก่ผู้ใช้งาน

Abstract

The purpose of this research was to study and design the environmental graphic for signage system in order to support the Agrotourism in Thailand. Case study: Koh-Kred province,

* เนื้อหาส่วนใหญ่ของบทความชิ้นนี้เรียบเรียงขึ้นจากวิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปมหาบัณฑิตสาขาวิชาการออกแบบนิเทศศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2553 เรื่อง “การออกแบบเลขนศิลป์สิ่งแวดล้อมสำหรับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย” โดยมี รองศาสตราจารย์ พรหมเพ็ญ ฉายปรีชา เป็นที่ปรึกษาหลัก และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุรพงษ์ เลิศลิทธิชัย เป็นที่ปรึกษาร่วม

** นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะมัณฑนศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยมี รองศาสตราจารย์ พรหมเพ็ญ ฉายปรีชา เป็นที่ปรึกษาหลัก และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุรพงษ์ เลิศลิทธิชัย เป็นที่ปรึกษาร่วม

Nonthaburi. According to Thailand is an agriculture country with the fully resource, the Agrotourism is tending to be more important part in Thailand. However, it is often found the trouble while travelling in the agrotourism, the signage is inadequate and cannot communicate the definition clearly. Also they are lack of signage system to describe the landmark which is the main factor of Agrotourism.

The studying finds the form of the environmental graphic for signage Agrotourism system which is used the research method by collecting the data, related research document and field work data, using questionnaires to explore the tourists' attitude and opinion. Then, the result would be generated the artwork and conclusion. Also it would be evaluated by the expert of design and qualified specialist in related function in order to develop the artwork to be completed.

As a result of the study, a set of environmental graphic design in Agrotourism system includes 1. Agrotourism Pictogram 2. Agrotourism Logo 3. Direction Sign 4. Directory Sign 5. Information Sign 6. Decoration Sign 7. Identification Sign in total, the signage would be beautiful design, harmony and ease to communicate with the users.

บทนำ

ปัจจุบันแนวคิดในเรื่องการนำทรัพยากรทางการเกษตร มาใช้เป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยว นั้นได้เกิดขึ้นมาแล้วในต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดเรื่องของ Agrotourism, Farm Stay, Home Stay สำหรับประเทศไทยแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนี้มีการดำเนินการอยู่บ้าง เช่น ฟาร์มโชคชัยสระบุรี, สวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ นครปฐม ฯลฯ แต่ยังคงขาดแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจนอย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย มีแนวโน้มจะเพิ่มพูนความสำคัญมากขึ้นเรื่อยๆ เพราะประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมมีทรัพยากรดังกล่าวอย่างสมบูรณ์ และหลากหลายตลอดจนมีศักยภาพสูงในการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2543 อนุมัติให้มีการดำเนินโครงการไทยเที่ยวไทยและท่องเที่ยวเชิงเกษตร ภายใต้มาตรการเสริมการพัฒนาชนบทและชุมชน (มชพ.) เพื่อสนับสนุน การฟื้นตัวของระบบเศรษฐกิจและส่งเสริมรากฐานในการพัฒนาประเทศระยะยาว การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการคิดค้นนำเอาทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่ในประเทศมาจัดกิจกรรมจัดรูปแบบการท่องเที่ยว โดยเกษตรกรหรือชุมชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความสนใจ และอยากเดินทางไปเที่ยวรวมทั้งมีการสอดแทรกความรู้ ทักษะ และภูมิปัญญาท้องถิ่นลงในกิจกรรมเพื่อให้เกิดความรู้ และนำไปประกอบอาชีพได้ ส่งผลให้เกิดกระแสตอบรับ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรขึ้นอย่างกว้างขวาง

จากข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด ได้รวบรวมสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในแต่ละวันนั้นมีจำนวนหลักร้อย วันหยุดสุดสัปดาห์มีจำนวน 5,000 - 6,000 คนต่อวัน ทั้งนี้ในปี 2552 มีจำนวนสูงถึง 700,000 คน

ปัญหาที่พบได้บ่อยขณะเดินทางในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้แก่ ความไม่เพียงพอของป้ายและความไม่ชัดเจนในการสื่อความหมาย ข้อมูลจากแบบสอบถามนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างที่มาเที่ยวเกาะเกร็ดจำนวน 200 คน แสดงความไม่เพียงพอของป้ายต่างๆ คิดเป็น 100% และความไม่ชัดเจนในการสื่อความหมาย คิดเป็น 77% อีกทั้งป้ายมีลักษณะไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน บางชุมชนมีการจัดทำป้ายขึ้นเพื่อสื่อถึงสถานที่ท่องเที่ยวของตนเท่านั้น โดยส่วนใหญ่ทำจากวัสดุที่หาได้ง่ายไม่ทนทาน ส่งผลให้ป้ายสัญลักษณ์ต่างๆขาดความกลมกลืนและต่อเนื่อง

จึงเป็นที่มาของงานวิจัยฉบับนี้เพื่อศึกษาหาแนวทางการออกแบบระบบป้ายสัญลักษณ์สถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี นอกเหนือจากประโยชน์ใช้สอยที่ได้จากป้ายคือ บอกสถานที่หรือทิศทางเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวแล้วยังเป็นการเพิ่มคุณค่าในด้านศิลปะ ทำให้เกิดความน่าสนใจอยู่ในความทรงจำของนักท่องเที่ยวหรือผู้พบเห็นและเป็นการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวให้กับประเทศในทางอ้อม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการออกแบบป้ายสัญลักษณ์ให้เหมาะสม เข้ากับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย
2. เพื่อแก้ไขปรับปรุง รูปแบบป้ายสัญลักษณ์เดิมและสร้างเอกลักษณ์ให้กับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร

สมมติฐานของการศึกษา

ผลงานออกแบบชุดระบบป้ายสัญลักษณ์สามารถสื่อสารความเป็นเอกลักษณ์ที่ชัดเจนของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร แก่ประชากรและนักท่องเที่ยวได้อย่างมีมาตรฐานสากล

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ เพื่อการออกแบบเลนศิลป์สิ่งแวดล้อม โดยเน้นระบบป้ายสัญลักษณ์ภายนอกแสดงสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ให้เหมาะสม เพื่อสามารถสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้มากที่สุด และสร้างเอกลักษณ์ให้กับสถานที่ เป็นการรวบรวมข้อมูล ก่อนนำมาทำการออกแบบ โดยผู้วิจัย สื่อความคิดและวิธีการให้ผู้อื่นเข้าใจอย่างเป็นระบบ อันมีเนื้อหาและขั้นตอนดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลภาคเอกสาร
2. การวิเคราะห์ข้อมูลภาคเอกสาร
3. การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม

4. ทำการออกแบบ
5. การประเมินผลงานออกแบบ
6. กลุ่มผู้ประเมินผลงานออกแบบ

1. การศึกษาข้อมูลภาคเอกสาร

1.1 ศึกษาหาเอกลักษณ์ของป้ายสัญลักษณ์ สถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร เกษะเกิร์ต เพื่อ ทำการออกแบบป้ายที่เหมาะสม

1.2 ศึกษาการออกแบบระบบป้ายสัญลักษณ์โดยที่มาของข้อมูล ได้มาจากแหล่งทุติยภูมิ คือ ข้อมูลที่ผ่านการศึกษาวิเคราะห์มาแล้วเป็นส่วนใหญ่

2. การวิเคราะห์ข้อมูลภาคเอกสาร

เป็นการวิเคราะห์ในเชิงสร้างสรรค์และออกแบบ โดยนำเอาข้อมูลต่าง ๆ นำมาประมวลหารูปแบบและเทคนิควิธีการในการออกแบบระบบป้ายสัญลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกษะเกิร์ต จังหวัดนนทบุรี

3. การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม

เป็นการรวบรวมหาข้อมูลความต้องการที่แท้จริงรวมถึงการใช้งานของป้ายสัญลักษณ์ของสถานที่กับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวจำนวน 200 คน โดยมีกระบวนการดังนี้

- 3.1 การใช้แบบสอบถามและแบบตรวจสอบ (Questionnaire & Checklist)
- 3.2 การสัมภาษณ์ (Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จำเป็นจากความคิดเห็น นำมาพิจารณาและเป็นแนวทางในการออกแบบที่เหมาะสม

4. ทำการออกแบบ

- 4.1 ขั้นวางแผนการออกแบบ (Planning) ศึกษา รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล
- 4.2 ขั้นเตรียมการผลิต (Preproduction) นำข้อมูลมาดำเนินการหารูปแบบที่เหมาะสมด้วยการสร้างแบบร่าง (Sketch Design) และศึกษารายละเอียดของโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ที่จะนำมาใช้ในการออกแบบ
- 4.3 ขั้นการผลิต (Production) นำแบบร่างที่ได้มา สร้างสรรค์งานด้วยกระบวนการทางคอมพิวเตอร์โปรแกรม Adobe Photoshop และ Illustrator
- 4.4 ขั้นบันทึกข้อมูลรวมผลงานเป็นภาคเอกสารและจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบ CD-ROM

5. การประเมินผลงานออกแบบ

การนำเสนอผลงานออกแบบได้แก่ ชุดระบบป้ายสัญลักษณ์แสดงสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร เกษตรจังหวัดนนทบุรี และแบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์โดยตรงกับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 ท่าน เพื่ออภิปราย วิเคราะห์และสรุปผล

6. กลุ่มผู้ประเมินผลงานออกแบบ

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบและผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 7 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

1. ผลการสังเคราะห์ความรู้ในเรื่องการออกแบบระบบป้ายสัญลักษณ์สำหรับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย
2. แบบสอบถามความคิดเห็นและความต้องการที่มีต่อป้ายสัญลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในบริเวณเกาะเกร็ด เป็นคำถามปลายปิด และคำถามปลายเปิดลักษณะตอบเป็นข้อเสนอแนะ
3. ชุดระบบป้ายสัญลักษณ์แสดงสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จำนวน 7 ชิ้น ได้แก่ 1. สัญลักษณ์ภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism Pictogram) 2. สัญลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism Logo) 3. ป้ายบอกทิศทาง (Direction Sign) 4. ป้ายแผนที่ (Directory Sign) 5. ป้ายบอกรายละเอียด (Information Sign) 6. ป้ายประดับตกแต่ง (Decoration Sign) 7. ป้ายบอกตำแหน่งสถานที่ (Identification Sign)
4. แบบแสดงความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อการออกแบบเลขานศิลป์สิ่งแวดล้อมสำหรับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย กรณีศึกษา เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรีเป็นคำถามปลายปิดแบบ rating scale และคำถามปลายเปิดลักษณะตอบเป็นข้อเสนอแนะ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูล ออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูล ก่อนการออกแบบ

- 1.1 สรุปผลการวิเคราะห์ ความคิดเห็น และความต้องการเกี่ยวกับป้ายสัญลักษณ์
- 1.2 สรุปผลการวิเคราะห์แนวทางในการออกแบบระบบป้ายสัญลักษณ์ สำหรับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรณีศึกษาเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
 - 1.2.1 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม จากการลงพื้นที่จริง โดยใช้การสังเกตจากการถ่ายภาพ ป้ายสัญลักษณ์ต่างๆ และจากทฤษฎีการออกแบบป้ายสัญลักษณ์ที่รวบรวมได้ เพื่อหาข้อสรุปพื้นฐานในการพิจารณาออกแบบได้แก่ ป้ายที่มีการใช้อยู่ในปัจจุบันข้อควรปรับปรุงของป้ายสัญลักษณ์ ความสามารถในการสื่อความหมายและลักษณะเฉพาะของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยอาศัยพื้นที่ในเกาะเกร็ดเป็นกรณีศึกษา ซึ่งประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้คือ

1.2.1.1 สัญลักษณ์ภาพ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism Pictogram) ไม่ค่อยมีการนำมาใช้ ส่วนใหญ่ที่พบจะเป็นแค่ตัวหนังสือที่เขียนขึ้นด้วยมือเท่านั้น

1.2.1.2 สัญลักษณ์ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism Logo) สัญลักษณ์ที่ใช้อยู่ ยากต่อการสื่อความหมายและตีความพบรวมอยู่กับป้ายบอกสถานที่บ้างแต่มีการชำรุดและถูกปิดทับด้วยกระดาษโฆษณาต่างๆ

1.2.1.3 ป้ายบอกทิศทาง (Direction Sign) ลักษณะป้ายเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า ซึ่งด้านหนึ่งเป็นปลายแหลมใช้ชี้บอกทิศทาง มีตัวหนังสือบอกข้อความชื่อของสถานที่ทั้งภาษาไทยและภาษา

อังกฤษโดยติดตั้งแบบรวมกันหลายๆป้ายในที่ที่เดียว ดูแล้วสับสน ตัวเสาส่งส่วนใหญ่ทำจากโลหะรูปทรงกลม บางส่วนทำจากไม้ บางป้ายเขียนบนกระดาษด้วยลายมือยากต่อการสื่อความหมาย

1.2.1.4 ป้ายแผนที่ (Directory Sign) ใช้ประกอบการเดินทางรอบเกาะโดยแผนที่ส่วนใหญ่ เป็นการเขียนบนกระดาษด้วยลายมือของแต่ละชุมชนเอง

1.2.1.5 ป้ายบอกรายละเอียด (Information Sign) ติดตั้งอยู่บริเวณใกล้ๆ ของสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ เป็นป้ายที่บอกข้อมูลข้อมูลรายละเอียดประวัติสำคัญแต่บรรยายข้อมูลเยอะเกินไป ทำให้ดูแล้วไม่น่าอ่าน

1.2.1.6 ป้ายประดับตกแต่ง (Decoration Sign) ยังไม่มีการจัดทำขึ้น

1.2.1.7 ป้ายบอกตำแหน่งสถานที่ (Identification Sign) เป็นปูนหล่อขนาดใหญ่สลักตัวหนังสือบอกสถานที่ บางป้ายใช้เขียนด้วยมือตามแต่ชุมชนจัดทำขึ้นเอง

1.2.2 ผลของการสำรวจของผู้วิจัย จึงขอสรุปเป็นประเด็นปัญหาดังนี้

1.2.2.1 สัญลักษณ์ภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรต่างๆบนเกาะเกร็ดที่มีอยู่ ยากต่อการสื่อความหมาย

1.2.2.2 ป้ายสัญลักษณ์ต่างๆที่ใช้อยู่ ขาดความสวยงามไม่กลมกลืนและขาดการสื่อความหมายที่ชัดเจน

1.2.2.3 ป้ายสัญลักษณ์ต่างๆที่ใช้อยู่ ส่วนใหญ่ไม่โดดเด่นมักถูกบดบังด้วยสิ่งของหรือสิ่งก่อสร้างภายในเกาะ

1.2.2.4 ข้อความตัวอักษรที่ใช้อยู่ในป้ายสัญลักษณ์ต่างๆ สื่อความหมายไม่ชัดเจน และมักใช้ข้อความที่ซับซ้อน อ่านได้ยาก

1.2.2.5 ป้ายสัญลักษณ์ต่างๆในเกาะเกร็ดส่วนใหญ่ ค่อนข้างทรุดโทรมเสื่อมสภาพตามระยะเวลาการใช้งาน อันเนื่องมาจากวัสดุที่ใช้ทำป้าย และบางส่วนถูกใช้งานผิดประเภทเช่น ถูกนำไปติดป้ายโฆษณา หรือ ติดประกาศต่างๆ

1.2.2.6 บางสถานที่ที่ไม่มีป้ายสัญลักษณ์เลย โดยเฉพาะป้ายบอกทาง

1.3 สรุปผลการวิเคราะห์ แนวทางในการออกแบบป้ายสัญลักษณ์ สำหรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรณีศึกษา เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

จากข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว (ในข้อ 1.1 และ 1.2) ข้างต้นทำให้เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งแนวความคิดที่นำมาใช้สำหรับการออกแบบ ทำให้มีแนวทางที่ชัดเจนมากขึ้น จึงเป็นที่มาของแนวความคิดในการออกแบบป้ายสัญลักษณ์ต่างๆดังต่อไปนี้

1.3.1 รูปแบบสัญลักษณ์ภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism Pictogram) หลักการรวบรวมแนวความคิดทั้งหมด โดยต้องการหารูปแบบของสัญลักษณ์ภาพ ที่ดูแล้วเข้าใจง่าย สามารถสื่อถึงสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นได้ชัดเจน จึงเลือกใช้หลักการออกแบบที่วาดด้วยการลดทอนของภาพจริงมาใช้ ส่วนรูปทรงภายนอก เลือกใช้เป็นรูปทรงกลมเพื่อสื่อถึงการเกษตรเป็นรูปทรงของผลไม้ โดยการนำภาพถ่ายจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบ

1.3.2 ในส่วนของป้ายสัญลักษณ์ต่างๆ หลักการรวบรวมแนวความคิดทั้งหมด โดยรูปแบบของตัวป้ายเลือกใช้เป็นรูปทรงที่มีความเรียบง่ายตรงตามหลักการออกแบบป้ายสัญลักษณ์ บวกกับแนวความคิดในเรื่องของการเติบโตของพืช เพื่อแสดงถึงเอกลักษณ์ของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบ

ส่วนที่ 2 การประเมินผลของการออกแบบ

จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบและผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 7 ท่าน สามารถสรุปประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

ผลการสัมภาษณ์ จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบและผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง 7 ท่านส่วนใหญ่ให้ความเห็นที่สอดคล้องกันว่าผลงานออกแบบป้ายสัญลักษณ์มีรูปแบบที่น่าสนใจและเหมาะสมต่อการสื่อความหมาย โดยส่วนใหญ่ให้เหตุผลในเรื่องขององค์ประกอบของป้ายสัญลักษณ์ รูปแบบมีความต่อเนื่อง มีการเชื่อมโยงกัน ทำให้ดูเป็นกลุ่มเดียวกัน

ลักษณะของภาพ รูปแบบป้ายสัญลักษณ์โดยรวม ง่ายต่อการสื่อความหมายและความเข้าใจสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว สัญลักษณ์ภาพมีการแบ่งกลุ่มสัญลักษณ์ต่างๆ เป็นหมวดหมู่ ดูแล้วเข้าใจง่าย ช่วยเพิ่มความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว

ลักษณะรูปทรง ในเรื่องของวัสดุ ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า ควรทำจากเหล็ก เพราะมีความแข็งแรง ทนทาน ส่วนตัวป้ายแนะนำให้ทำจากแผ่นพลาสติก เพราะมีน้ำหนักเบาขึ้นรูปทรงง่าย และได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า ควรทำป้ายที่มีลักษณะแขวนเพิ่ม เนื่องจากเกาะเกร็ดเป็นพื้นที่ ที่มีน้ำขึ้นน้ำลงบ่อยเส้นทางเดินรอบเกาะเป็นพื้นปูนกว้างประมาณ 5 เมตรซึ่งค่อนข้างแคบการติดตั้งป้ายนั้นก็มีความสำคัญ ควรคำนึงในจุดนี้ด้วย

การใช้สีของป้ายสัญลักษณ์ผู้เชี่ยวชาญแนะนำให้เลือกใช้สีเขียว เพราะจะสื่อถึงธรรมชาติ และการเกษตรได้ตรง พร้อมทั้งได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรใช้สีโทนร้อนในบางจุดเพื่อเพิ่มจุดเด่นในงาน และเกิดจุดสนใจในการมอง

ส่วนที่ 3 สรุปผลการออกแบบ

ผลงานการออกแบบเลขศิลป์สิ่งแวดล้อม สำหรับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย กรณีศึกษา เกาะเกี๊รีด จังหวัดนนทบุรี ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่องแต่ก่อนที่ผลงานจะเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลตรวจสอบการสัมภาษณ์การวิจารณ์และข้อเสนอแนะต่างๆ ตลอดจนได้ทำการศึกษาถึงทัศนคติ ความคิดเห็นและความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้แน่ใจว่าผลงานออกแบบจะตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด

ดังนั้นผู้วิจัย จึงได้ทำการออกแบบผลงานเป็น ชุดระบบป้ายสัญลักษณ์สำหรับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรณีศึกษา เกาะเกี๊รีด จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย

1. สัญลักษณ์ภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism Pictogram)
2. สัญลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism Logo)
3. ป้ายบอกทิศทาง (Direction Sign)
4. ป้ายแผนที่ (Directory Sign)
5. ป้ายบอกรายละเอียด (Information Sign)
6. ป้ายประดับตกแต่ง (Decoration Sign)
7. ป้ายบอกตำแหน่งสถานที่ (Identification Sign)

แนวคิดในการออกแบบ (Idea Concept)

จากเอกสารข้อมูลการออกแบบและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ข้อมูลจากบทที่ 2 ส่วนที่ 1- 6) ที่ผู้วิจัยทำการรวบรวมแนวความคิดในการออกแบบระบบป้ายสัญลักษณ์สำหรับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเชิงทฤษฎี โดยจะนำมาปรับใช้กับผลงานออกแบบดังนี้

ผู้วิจัยทดลองสร้างสัญลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรใหม่ (Logo) จากรูปแบบเดิมที่มีอยู่ นำมาปรับปรุงพัฒนาภายใต้แนวความคิดเรื่องของการเติบโตของพืช ในส่วนของเดิมที่เป็นตัว A ได้เพิ่มเป็นคำว่า Argo ซึ่งมีความหมายว่า การเกษตร เพื่อให้สามารถสื่อความหมายได้มากขึ้น ส่วนมุมขวาได้ออกแบบเป็นต้นกล้วย ซึ่งเกิดจากการเติบโตของเมล็ดพืช สื่อถึงการเกษตร

ในส่วนของสัญลักษณ์ภาพ (Pictogram) เพื่อสื่อสารถึงลักษณะของ ทัศนสัญลักษณ์ หรือการมองเห็นได้โดยตรง เนื่องจากเป็นภาษาพื้นฐานที่เข้าใจได้ง่ายที่สุด รูปร่างที่ถ่ายทอดจากสิ่งที่เห็นร่วมกับการใช้หลักการออกแบบที่วาดด้วยการลดทอนรายละเอียดของภาพจริง ทำให้มองดูแล้วเข้าใจได้ง่าย

ในส่วนของตัวป้ายสัญลักษณ์จากการที่ได้ศึกษาข้อมูลการออกแบบป้ายสัญลักษณ์ในเชิงทฤษฎี เมื่อมารวกับแนวคิดในเรื่องของการเติบโตของพืช จึงได้เป็นส่วนลำต้นของพืชรูปทรงขึ้นตรงเรียบง่ายมั่นคง

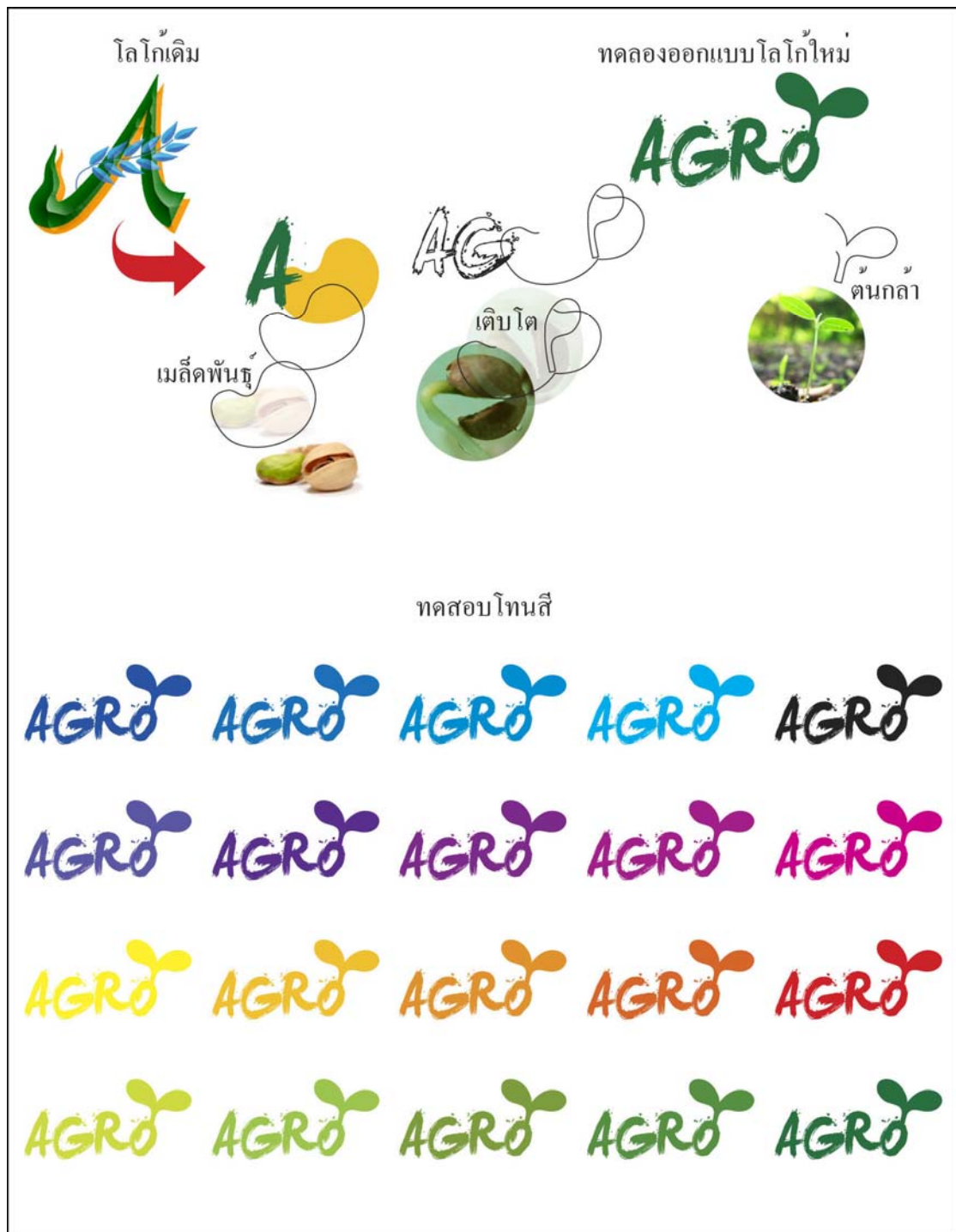
และจากเอกสารการออกแบบที่วาดด้วย สัญลักษณ์ภาพจะใช้ได้ผลดี เมื่อมีการวางแผนให้เป็นส่วนหนึ่งในระบบสัญลักษณ์ (Signage System) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในเวลาใช้งาน ผู้วิจัยจึงได้ทำการแบ่งประเภทของป้ายสัญลักษณ์ต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จัดทำเป็นชุดระบบป้ายสัญลักษณ์ที่มีความเชื่อมโยงต่อเนื่อง ดูกลมกลืน ซึ่งจะส่งผลดีต่อการใช้งานได้สะดวก คำนึงถึงความปลอดภัย และเข้ากับสภาพแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ภาพที่ 1 แสดงการลดทอนสัญลักษณ์ภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism Pictogram)
 ที่มา : ชยนันต์ ชูติกาโม. “การออกแบบเลขศิลป์สิ่งแวดล้อมสำหรับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2553.

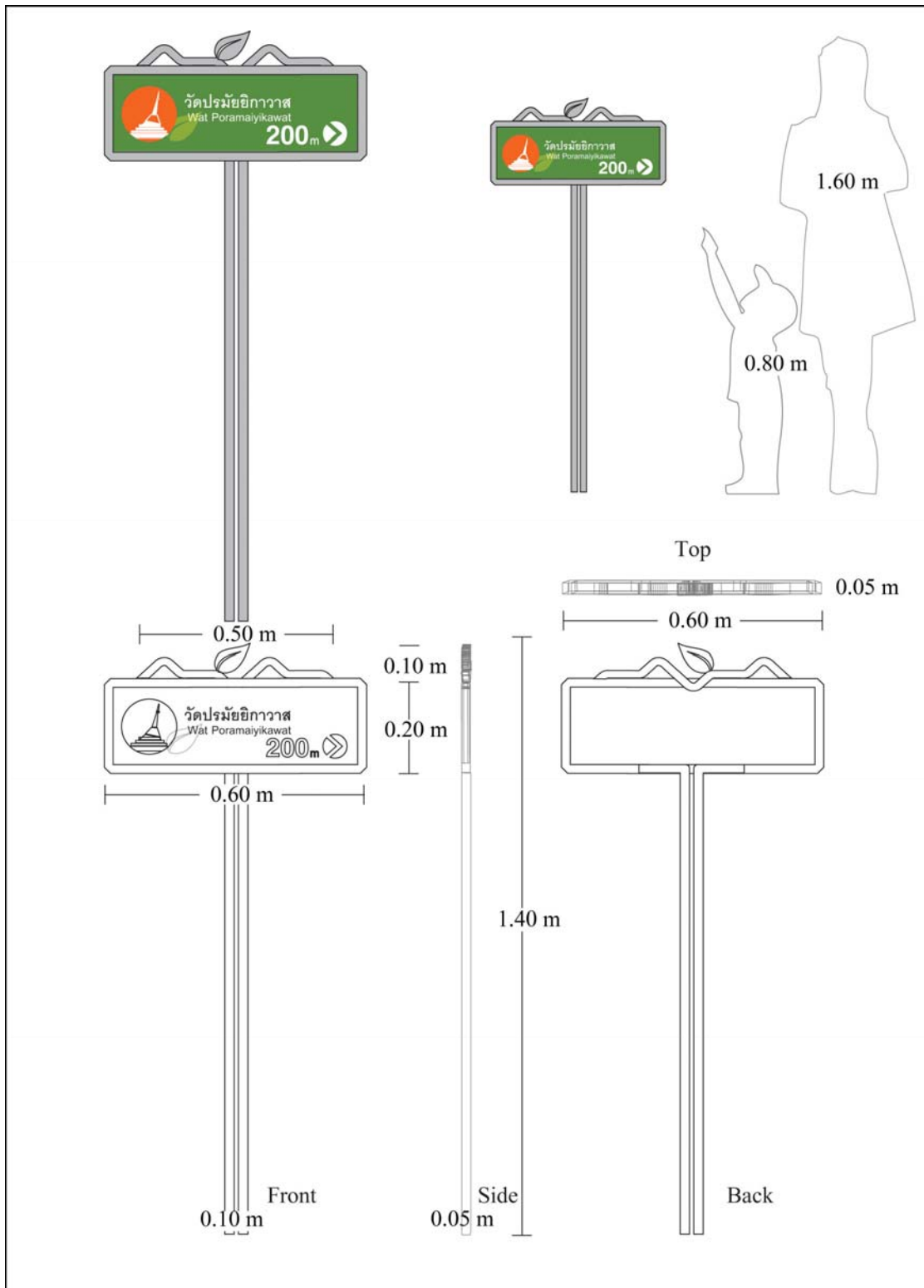

ภาพที่ 2 ผลงานออกแบบสัญลักษณ์ภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism Pictogram)
ที่มา : ชยนันต์ ชูติกาโม. “การออกแบบเลขณศิลป์สิ่งแวดล้อมสำหรับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร
ในประเทศไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2553.

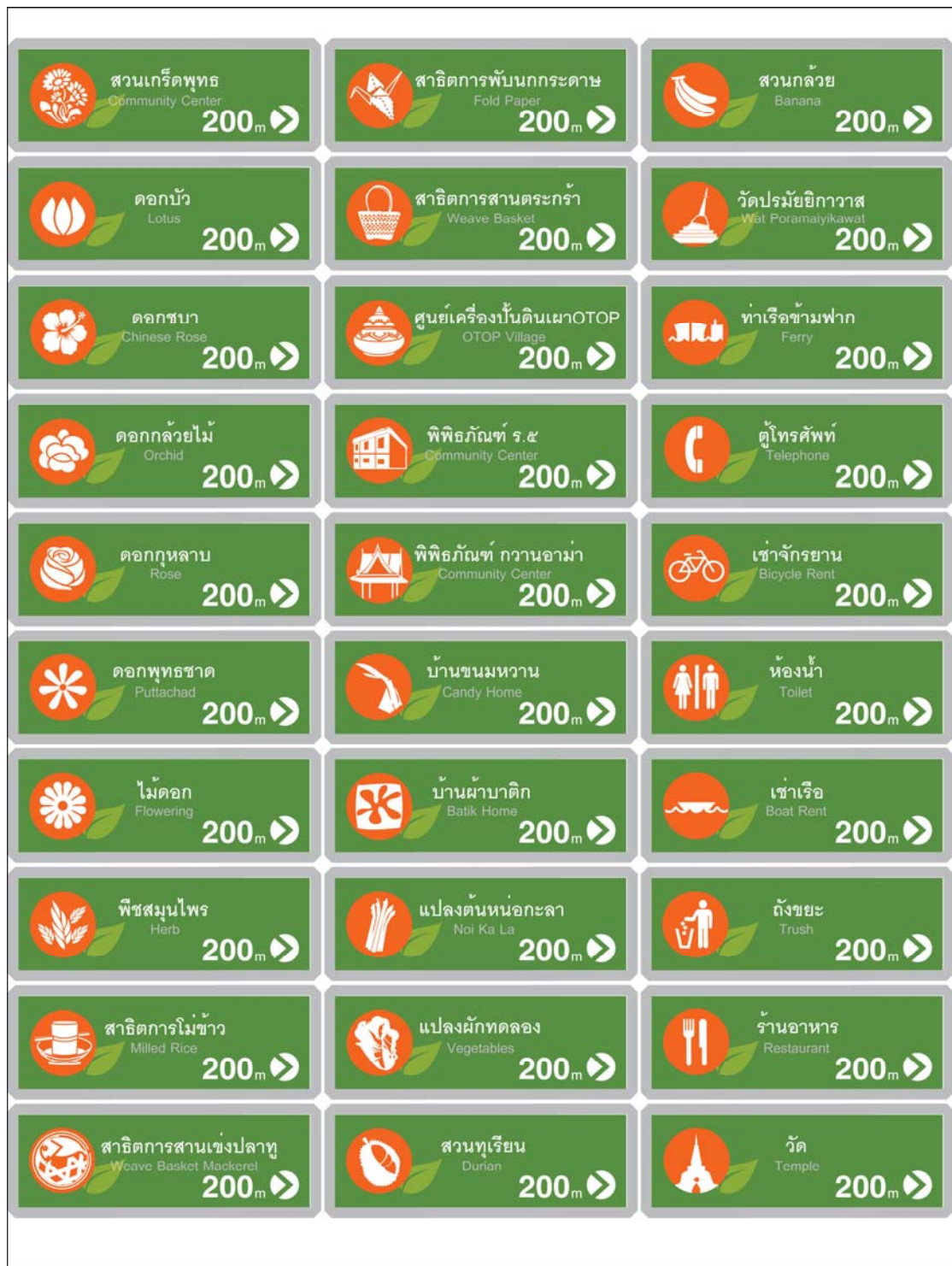
ภาพที่ 3 ผลงานออกแบบสัญลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism Logo)

ที่มา : ชยนันต์ ชูติกาโม. “การออกแบบเลขนศิลป์สิ่งแวดล้อมสำหรับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2553.

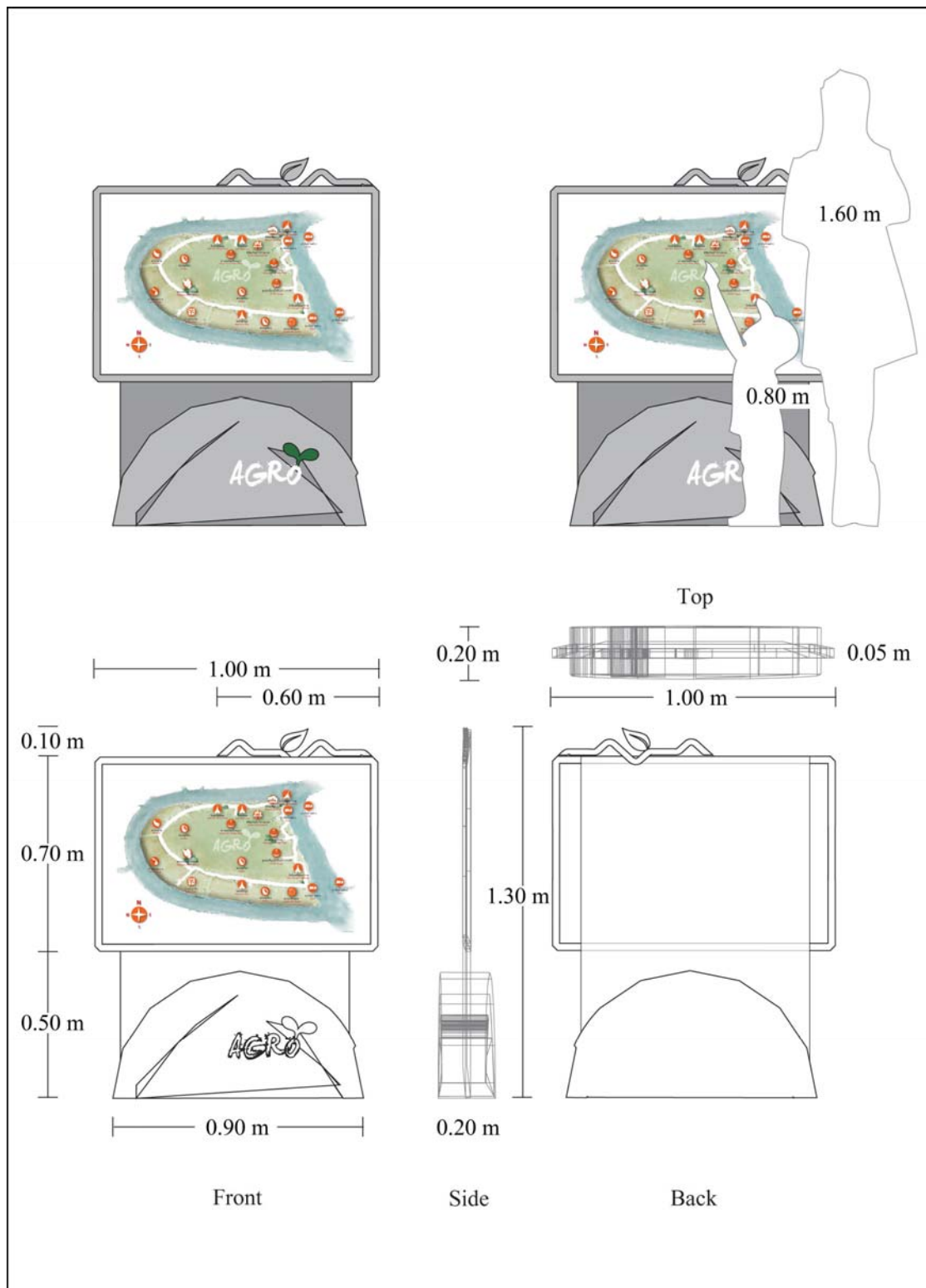
ภาพที่ 4 ผลงานออกแบบป้ายบอกทิศทาง (Direction Sign)

ที่มา : ชยนันต์ ชูติกาโม. “การออกแบบเลขนศิลป์สิ่งแวดล้อมสำหรับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2553.

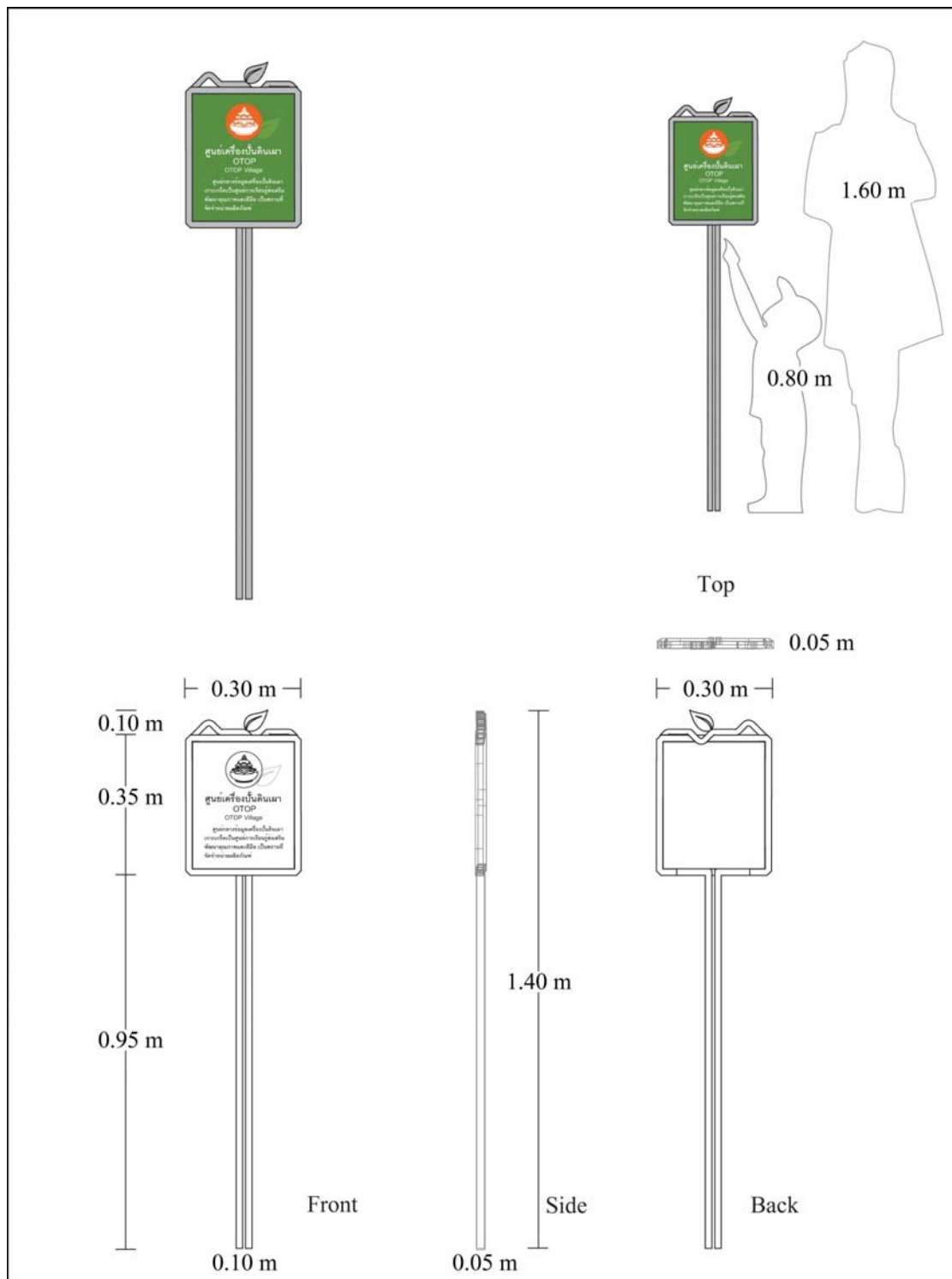
ภาพที่ 5 ผลงานออกแบบแผ่นป้ายบอกทิศทาง (Direction Sign)

ที่มา : ชยนันต์ ชูติกาโม. “การออกแบบเลขศิลป์สิ่งแวดล้อมสำหรับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2553.

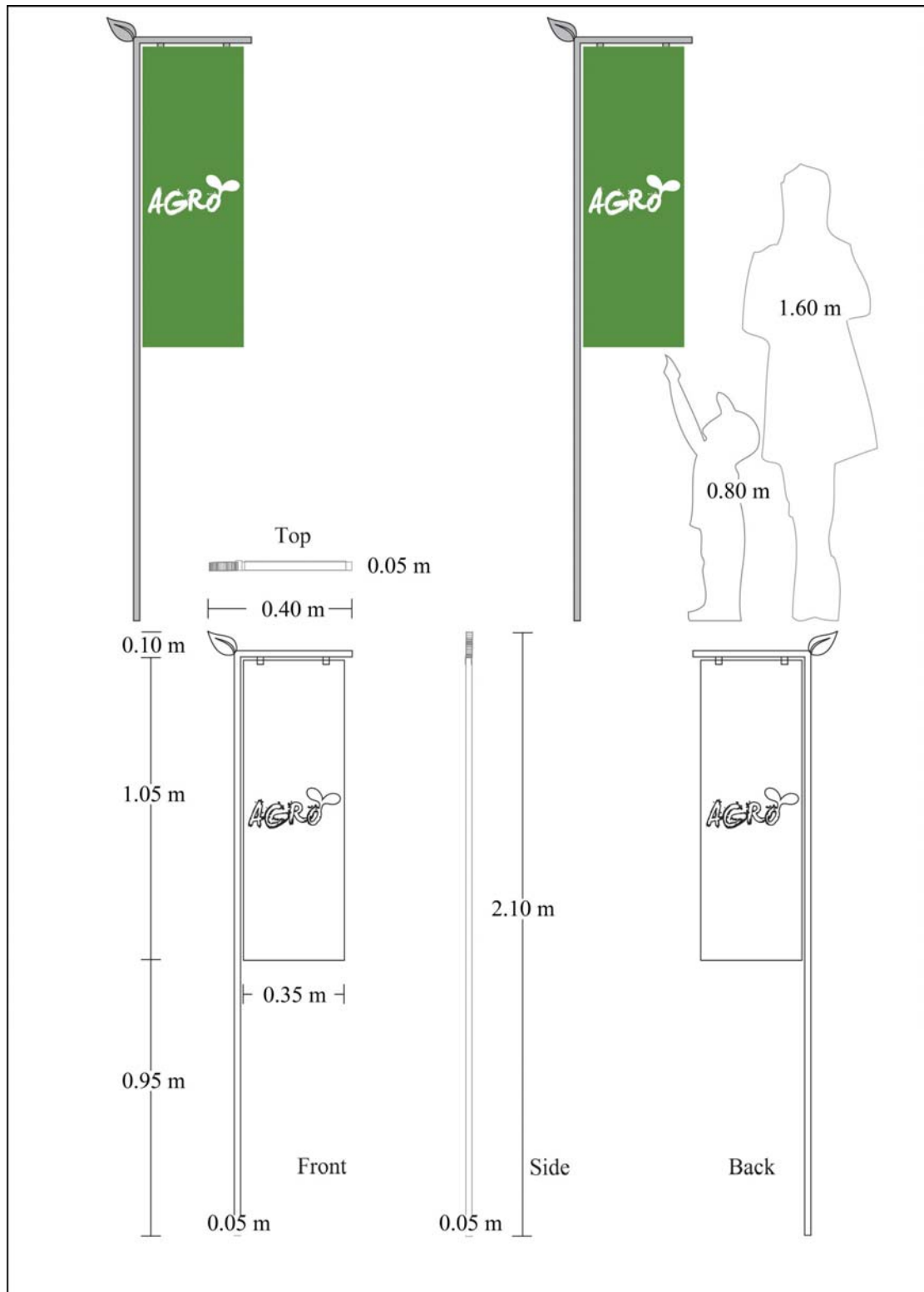
ภาพที่ 6 ผลงานออกแบบป้ายแผนที่ (Directory Sign)

ที่มา : ชยนันต์ ชูติกาโม. “การออกแบบเลนศิลป์สิ่งแวดล้อมสำหรับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2553.

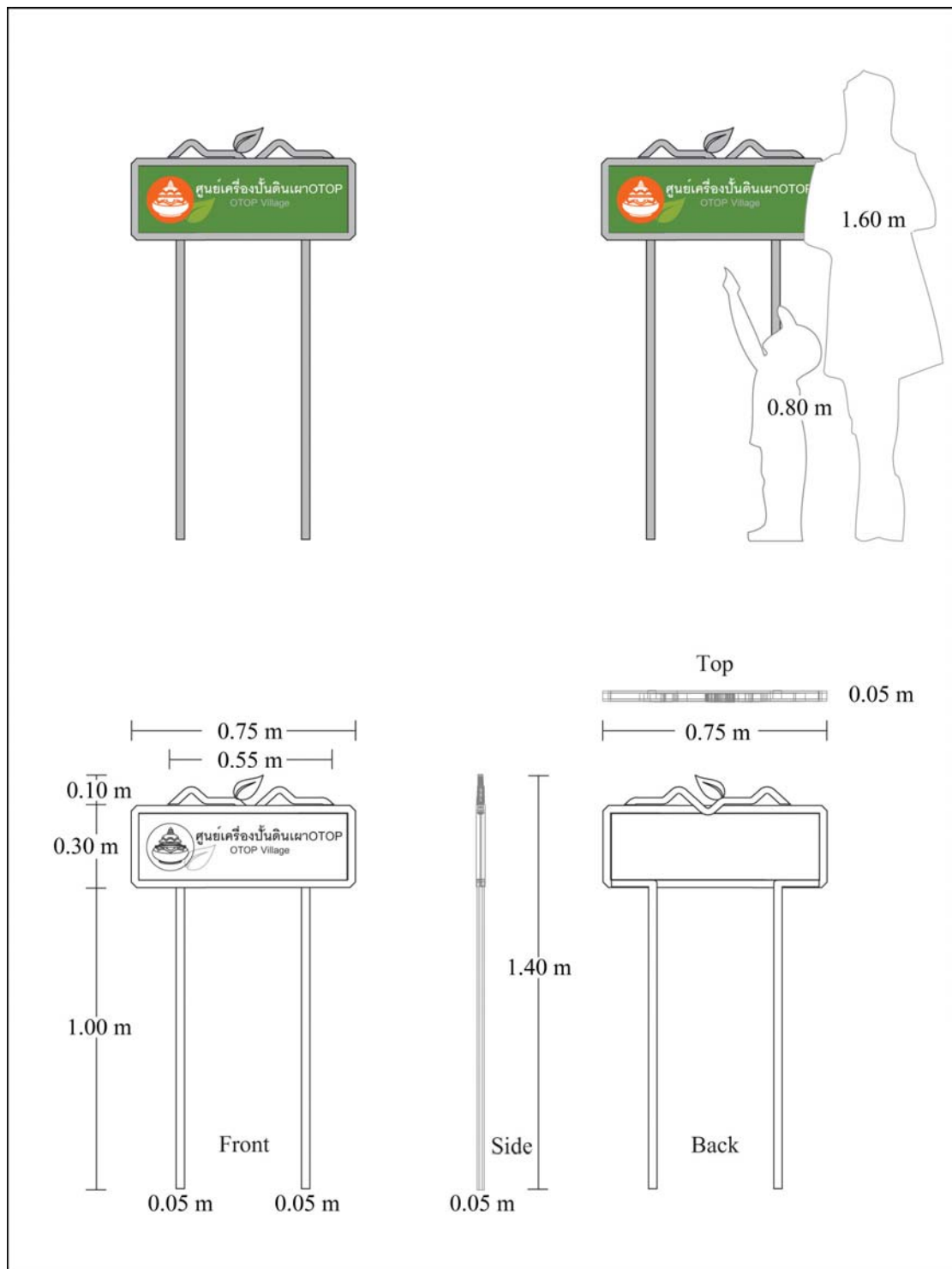
ภาพที่ 8 ผลงานออกแบบป้ายบอกรายละเอียด (Information Sign)

ที่มา : ชยรัตน์ ชุตিকাโม. “การออกแบบเลขศิลป์สิ่งแวดล้อมสำหรับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2553.

ภาพที่ 9 ผลงานออกแบบป้ายประดับตกแต่ง (Decoratation Sign)

ที่มา : ชยนันต์ ชูติกาโม. “การออกแบบเลขศิลป์สิ่งแวดล้อมสำหรับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2553.

ภาพที่ 10 ผลงานออกแบบป้ายบอกตำแหน่งสถานที่ (Identification Sign)

ที่มา : ชยนันต์ ชูติกาโม. “การออกแบบเลขศิลป์สิ่งแวดล้อมสำหรับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2553.

ผล/สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อหาแนวทางออกแบบเลขศิลป์สิ่งแวดล้อมระบบป้ายสัญลักษณ์ที่สามารถสื่อสารกับผู้ใช้อย่างรวดเร็ว ชัดเจน ใช้ประกอบในการเดินทางชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรซึ่งได้รวบรวมแนวความคิดจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากการสังเกตของผู้วิจัย แบบสอบถามนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างและการประเมินผลโดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบและผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาวิเคราะห์ ออกเป็นผลงาน

สรุปเป็นผลงานออกแบบ ชุดระบบป้ายสัญลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบด้วย

1. สัญลักษณ์ภาพ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism Pictogram)
2. สัญลักษณ์ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism Logo)
3. ป้ายบอกทิศทาง (Direction Sign)
4. ป้ายแผนที่ (Directory Sign)
5. ป้ายบอกรายละเอียด (Information Sign)
6. ป้ายประดับตกแต่ง (Decoration Sign)
7. ป้ายบอกตำแหน่งสถานที่ (Identification Sign)

โดยนำข้อมูลจากการศึกษา มาสรุปผลและทำการวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบป้ายสัญลักษณ์ดังนี้

1. โครงสร้าง รูปทรง

เลือกใช้โครงสร้างเป็นรูปทรงอิสระ เป็นเรื่องของการเติบโตของพืช ในส่วนของใบ ลำต้น ผล นำมารวมกับหลักการออกแบบป้ายสัญลักษณ์

2. สี

โทนสีโดยรวมเลือกใช้เป็นสีเขียว เนื่องจากต้องการสื่อถึงความเป็นธรรมชาติและเกษตร ในส่วนของป้ายบอกทาง ข้อความและลูกศรใช้เป็นสีขาวซึ่งตัดกับพื้นหลังที่เป็นสีเขียวเพื่อความสะอาดตาและง่ายต่อการสังเกต

3. ตัวอักษร

ใช้ Font Helvetica ซึ่งเหมาะสำหรับงาน Signage เนื่องจากรูปทรงที่ได้สัดส่วนตามมาตรฐานสากล มีความชัดเจนและอ่านได้สะดวก

4. วัสดุ

ในส่วนของฐานและลำต้น ทำจากเหล็กเพื่อความคงทนแข็งแรง ส่วนของตัวป้ายทำจากแผ่นพลาสติก เนื่องจากมีน้ำหนักเบาและขึ้นรูปทรงง่าย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการนำผลงานออกแบบไปประเมินกับผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำข้อบกพร่องต่าง ๆ มาปรับแก้ นักผู้เชี่ยวชาญทั้ง 7 ท่านต่างมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า ผลงานอยู่ในเกณฑ์ที่สวยงาม เข้าใจง่าย

สามารถถ่ายทอดรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ดี มีความชัดเจน สามารถนำไปใช้จริงได้ แต่ก็มีข้อเสนอแนะคือ ให้ทำป้ายในลักษณะแขวนลงจากที่สูงเพิ่ม เพราะเกาะเกร็ดเป็นพื้นที่ ที่มีน้ำขึ้นน้ำลงบ่อย

สิ่งที่ได้จากงานวิจัยนี้คือ กระบวนการคิดที่มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน ตรงกับข้อมูลอ้างอิงจากหนังสือหลักการออกแบบซึ่งเป็นข้อมูลทางทฤษฎี แต่สิ่งที่ได้จากงานวิจัย ผ่านระเบียบวิธีการวิจัย ผ่านผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ตรง จึงเป็นข้อสรุปทั้งหมดที่มาจากการปฏิบัติจริง หากจะขยายผลเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าทฤษฎีการออกแบบที่มีลำดับขั้นตอน อันเป็นโครงสร้างหลักนั้นสามารถยึดเป็นสูตรสำเร็จ นำไปใช้กับงานออกแบบแขนงศิลป์สิ่งแวดล้อมได้

ข้อเสนอแนะ

ในระหว่างดำเนินการวิจัยเพื่อที่จะให้ได้องค์ความรู้ใหม่นั้น งานวิจัยทั่วไปเป็นรูปแบบเชิงวิชาการ ซึ่งเต็มไปด้วยหลักการและเหตุผล ส่วนการวิจัยด้านศิลปะอาจพบเจอข้อโต้แย้งบ้างในบางจุด ซึ่งอาจเกิดจากประสบการณ์ของแต่ละคนนั้นไม่เท่ากัน แต่ก็สามารถนำความแตกต่างนี้ไปพัฒนาปรับปรุงผลงาน ให้มีความสมบูรณ์ได้

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กระทรวงคมนาคม. กรมทางหลวง. กองวิศวกรรมจราจร. คู่มือเครื่องหมายควบคุมการจราจรภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์, 2543.

โกสุม สายใจ. การออกแบบนิเทศศิลป์ 3. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : ภาควิชาศิลปะ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, 2537.

โกสุม สายใจ และ บำรุง อิศรกุล. การออกแบบนิเทศศิลป์ 2. กรุงเทพฯ : โครงการเอกสารตำราศิลปะ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, 2540.

ฉัตรชัย อรรถปักษ์. องค์ประกอบศิลป์. กรุงเทพฯ : วิทย์พัฒน์, 2548.

ตติยา เทพพิทักษ์. “การออกแบบระบบป้ายสัญลักษณ์สำหรับแหล่งท่องเที่ยวประเภทเกาะในประเทศไทย.”

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานฤมิตรศิลป์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

ทองเจือ เขียดทอง. การออกแบบสัญลักษณ์. กรุงเทพฯ : สิปปประชา, 2542.

พุทธิชาติ สุวรรณ. “โครงการศึกษาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกาะเกร็ด.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาออกแบบชุมชนเมือง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2548.

ราไพพรรณ แก้วสุริยะ. เอกสารประกอบการบรรยายเรื่องการท่องเที่ยวเชิงเกษตร [ออนไลน์].

เข้าถึงเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2552. เข้าถึงได้จาก <http://www.trekkingthai.com>

วิศิลป์ แซ่เตีย. “การออกแบบเลนศิลป์สิ่งแวดล้อมสำหรับอุทยานแห่งชาติในประเทศไทย กรณีศึกษา

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการออกแบบนิเทศศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2545.

สุจิตรา จงชาณสิทธิ์. “แนวทางบริหารการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.” เอกสารวิชาการส่วนบุคคล สถาบันพระปกเกล้า, 2551.
องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด. ข้อมูลองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด [ออนไลน์].
เข้าถึงเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2552. เข้าถึงได้จาก <http://kohkred-sao.go.th>
อิริวัฒน์ จุลมัจฉา. “การออกแบบสัญลักษณ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบนิเทศศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร,
2547.
เอื้อเอ็นดู ดิสกุล ณ อยุธยา. ระบบป้ายสัญลักษณ์. กรุงเทพฯ : พลัสเพลส, 2543.

ภาษาอังกฤษ

Eiseman. Pantone® guide to communicating with color. USA : Graftix Press, Ltd., 2000.
Fontpsl. Font PSL-Paksin [Online]. Accessed 9 November 2009. Available from
http://www.fontpsl.com/products/series1_07-paksin.html
Identifont. Font Helvetica [Online]. Accessed 9 November 2009. Available from
<http://www.identifont.com/find?font=Helvetica&q=Go>